

Messzeség csinálta mester

Beszélgetés Tamás Györggyel, a stockholmi Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesület alapító-elnökével

(Folytatás előző lapszámunkból)

- Gyűjtőként terebélyesedő kapcsolataid segítségével apránként építkeztél. Ba-

Petkes József kiállításán Stockholmban 1995. október
(Petkes József, Veress Zoltán, Publik Antal, Tamás György)

rátságok, viták, sértődések tarkítják ezt a képet, de végül is célodat megértetve s i k e r e s n e k m o n d h a t o d m a g a d.

– Petkes József tasnádi születésű, Kolozsváron végzett képzőművész. Jelenleg Magyarországon él. Svájc-ból ajánlotta

nekem Szolnay Ádám. Miután édesapjának Szolnay Sándornak a munkáját, egy Muradin Jenőtől vásárolt kisméretű csendéletet már többször bemutattam különféle képkiallításokon és megküldtem neki Luganoba a kiállítás katalógusát, köszönő levelében felhívta a figyelmemet Petkes Józsefre, aki azon a nyáron megfordult náluk. A Szolnayék svájci címét úgy tudtam meg, hogy az egyik kiállításon vezetőségünk tagja, Kisfaludy Lajos érdeklődött a szerző iránt és elmesélte, hogy Svédországba jövet a vonaton megismerkedett egy nővel, akit Szolnaynak hívnak. Szolnay Sándor lányáról van szó. És a művész fia Szolnay Ádám is ott él Luganoban. Megadta a címét, így kerültem kapcsolatba a Kolozsvárról elszármazott Szolnayékkal. Utána minden évben küldtem azoknak a kiállításoknak a katalógusából, ahol édesapjuk munkáját bemutattam. 1997-ben küldtek egy gyönyörű pasztellt a kolozsvári Fő téri templomról, hogy állítsam ki, s aztán majd visszaadom. 2000-ben, Budapesten a Kolozsváriak Találkozóján személyesen

megismertem Szolnay Ádámot. Meghívtak Luganoba, ahol ajándékba adták az előzőleg küldött képet és még egy méterszer kilencvenes csendéletet. Szolnay Ádám elmesélte, hogy a Svájcban élő magyarok, főleg a kolozsváriak is rendeztek a különféle magántulajdonban lévő, erre az alkalomra összegyűjtött képekből egy kiállítást. De a végén, valamin összevesztek és így megszakadt a dicséretes kezdeményezés. Nálam ez nem fordulhat elő, mert én magammal nem veszek össze. Ha többen rendeznek egy kiállítást, akkor mindig vitás kérdés, hogy kinek, melyik munkáját, kié mellé teszik. Ha nem egyedül rendeztem volna kiállításaimat, akkor valószínűleg soha sem jutottam volna el a jelenlegi hatvanötödik kiállításig. Petkes József-re visszatérve el kell mondanom, hogy egyesületünknek megalakulásától kezdve vezetőségi tagja volt. Nálam lakott. Kétszer járt Svédországban. Először 1995-ben, amikor egyéni kiállítását tartottuk. Kiállítását Veress Zoltán nyitotta meg. Aztán Jordáky Béla segítségével Göteborgban is bemutattuk munkáit.

– *Az 1994-ben alakított egyesület létrejötte megkönnyítette munkádat, hazalátogatásaid során az addigiaknál sűrűbben jártad a különféle képzőművészek műtermét. Bizonyára igyekeztél megismerni mindazokat, akik két kép ajándékozásával (ezt tagsági díjként is elfogadtátok), csoportkiállításaid részvevőivé váltak. Nagy élményt jelenthetett az, hogy a „nagy öregeknél” is megfordulhattál.*

– Valóban. Egyszer Mohy Sándornál időztem, és a megilletődöttségtől uraztam. Azt mondta, szólítsam nyugodtan mesternek. Műgyűjtésről, kiállítás-szervezésről, a képek eladhatóságáról váltottunk szót. Nagy meglepetésemre, ekkor nevezett engem mesternek. A dolog megértéséhez idéznem kell Mohy Sándor: Műhelynapló című könyvéből a következőket: „Dolgokat így-úgy lefesteni szórakozás, mutogatni hiúság, elrejtteni balgaság, eladni művészet.” Találó fogalmazás. Nekem jó néhány kiállítás alkalmával sikerült közvetítenem és eladnom

több magyar képzőművész munkáját Svédországban. Ezért nevezett mesternek.

– *A kívülállók szerint az egyesület nagyszerű lehetőség arra, hogy a Svédországban és kissé tágabb körben a skandináv országokban élő magyar képzőművészek gyűjtő intézménye, műhelye legyen, amely az összefogás erejével gyakoribb és minőségileg is magasabb szintű megmu-takozáshoz segítheti őket. Mi a helyzet a svédországi magyar képzőművészekkel?*

Mohy Sándor műtermében (1997. június)

– Megpróbáltam közeledni hozzájuk, de sajnos nem nagy sikerrel. Benczédi Ilonáról már szóltam. Jó kapcsolat alakult ki közöttünk. De elvártam volna tőle, hogy édesapjának, Benczédi Sándor munkáinak bemutatását eredményesebben

Dániel Éva kiállításán Szentendrén (Tamás György és Molnár Bertalan)

elősegítse. Kilenc munkáját (kerámia és fa) sikerült megvásárolnom. Ezt is a sógoromnak köszönhetem. Elintézte, hogy felkereshettem. Találkoztunk vele a kolozsvári főtéren is. Éppen egy rendőrrel vitatkozott, aki büntetésére készült, amiért száz dollárját próbálta beváltani az utcai pénzváltóknál. A sógorom ismerte a rendőrt, és rábeszélte, hogy tekintsen el a pénzbírságtól. Sajnos több alkalommal sem sikerült az itt élő magyar képzőművészekkel tartós és gyümölcsöző kapcsolat létesítenem. Itt él Stockholmban Vincefi Sándor szobrász. Számos általam rendezett kiállításon részt vett. Sikerült négy munkájára vevőt találnom. Örvendtem, hogy segíthettem rajta. Számítottam hozzáértő segítségére, de sajnos erre nem jutott idejéből. Kasza Imre eljött a södärteleji kiállításomra. Munkát is hozott. Tudtam róla, hogy a szebeni Bruckenthal múzeumban is dolgozott, sokat vártam tőle. Azt, hogy kritikai megjegyzéseivel jobbat, szakmailag is elismerhetőbbet tudunk majd nyújtani a közönségnek. Sajnos ez sem sikerült. Kérdéseimet előre megfogalmaztam, számítottam eligazításaira, de erre nem került sor, mert kezdeményezésemet mindenestől elutasította. Munkáját sem hagyta ott azon a kiállításon. Évek múltán aztán felhívott, de akkor már én nem vállaltam a kapcsolatunk felújítását. Az ilyen és ehhez hasonló példákban okulva, egyelőre nem gondoltam a svédországi magyar képzőművészekkel való szorosabb kapcsolat kialakítására. Persze kivételt is tettem, hiszen Dániel Évát segítettem. Dániel Éva sepsiszentgyörgyi születésű, a Patachich Csilla galériájában rendezett kiállításán ismertem meg a stockholmi Óvárosban. Nem volt ismeretségi köre.

Érdekes többdimenziós technikával fest. Szerintem, ilyen nincs még a világon.

Azt ajánlottam Dániel Évának, hogy otthon, Magyarországon mutassa be először munkáit. Ajánlatomra Gyulán és Békéscsabán állíthatott ki. Felkértem Takács Gábort, egyesületünk vezetőségi tagját, hogy nyissa meg Éva kiállítását és mutassa be a művésznőt. Jól sikerült kiállítások voltak ezek, amikor budapesti meghívást is kapott Dániel Éva, bemutatták a rádióban, a tévében is. Idézek az egyik írásból: „A gyulai barátok, a két Karsai család segített abban, hogy Dániel Éva először Magyarországon elsőként Gyulán mutathassa meg az általa kifejlesztett technikával készült képeit. Az Erkel Ferenc Általános Művelődés Központ galériájáig 2500 kilométeres utat tettek meg a festmények határokon át és többen dolgoztak azon egy hétig, hogy a hatalmas anyagból kiállítás legyen – mondta a pénteki megnyitón B. Jász Jolán, a művelődési központ művészeti iskolájának tanára. A szentendrei Takács Gábor – ahogyan magáról mondta, műgyűjtő és kiállítás szervező – megjegyezte: Éva közeledik hazafelé, nincs is olyan messze, hogy Sepsiszentgyörgyön láthassák, amit felfedezett.” Műhelyitkai közé tartozik, hogy négy ecsetet koptat el, amíg egy képet elkészít, üvegeképeit az üveglap hátuljára festi. Többdimenziós olajjal és vegyes technikával vászonra festett képeinek technikáját arról az orvosról nevezte el, aki agydaganatát meggyógyította. Húsz évvel ezelőtt, Sepsiszentgyörgyön Nagy Irén irányításával kezdett festeni, 1980-tól kiállításokon is szerepelt munkáival, de lábadozása alatt kidolgozta egyedi módszerét, amit szerinte nem lehet lemásolni. Különböző irányból mást és mást mutatnak képei. A stockholmi City Art Gallery-ben rendezett kiállításán a svéd szakmabeliek is érdeklődtek képei furcsaságának okát keresve. Írtak róla a svéd lapok is. 2000-ben Szentendrén jelentkezett. Itt felkérésemre Molnár Bertalan, nyugdíjas rajztanár mutatta be a közönségnek. Még az Egyesült Államokban is sikerült közbenjárásomra (Dancs Rózsával a Kalejdoszkop kétnyelvű havilap főszerkesztőjével vettem fel a kapcsolatot), kiállítania rendkívül érdekes munkáit Torontóban, New Yorkban, Washingtonban. Onnan pedig Japánba hívták. Októberben a dél-svédországi Hyltebrukban nyitott galériát. Sikertörténetében benne van egyesületünk támogatása is.

Ugyanígy segíthettem volna a többi svédországi magyar képzőművészeket is. Mint ahogyan a fotósokat is pártolnám, hiszen Márton Zoltán egyéni fotókiállítását is megrendeztem 1993 novemberében a Magyar Házban. Rendezhettem volna sok más itt élő képzőművész részvételével kiállításokat, időnként pedig képzőművészeti táborozást is. De sajnos nem úgy álltak a dologhoz, hogy ezt véghezvihettük volna.

– *Még megleheted, hiszen mindössze néhányukkal léptél kapcsolatba, akik elkedvetlenítettek. De számosan vannak itt és még többen a közeli skandináviai országokban olyanok, akik talán igénylik a valamiféle összefogást. Ezt célozza az Ághegy című lapfolyam is, amely nemcsak az irodalmi alkotók, a zeneművészek, hanem a képzőművészek műhelye is kíván lenni. Azt tapasztaltam, hogy örömmel*

szolgált a lap megjelenése és az, hogy négyszámonként könyv alakban is megjelenve, alkotásaikat színes mellékletben bemutatva munkásságukat ilyenformában ismertetjük majd. Azt javaslom, hogy ne zárd le ezt a fejezetet munkásságodban, hiszen nemcsak a művészeknek, de a közönségnek ezután is szüksége lesz az általad szervezett találkozásokra.

– Egyesületünk tagjainak nagy részét személyesen ismerem. Nem kellett különösképpen meggyőző munkát folytatnom annak érdekében, hogy tagságot vállaljanak az EMKES-ben. A svédországiakkal sem tehetek mást. A stockholmi Magyar Ház sárga újságában évek óta olvashatóak a képzőművész egyesületünkről szóló híradások, beszámolók, amelyeknek a végén rendszeresen szerepel a felhívás miszerint: „A svédországi magyar képzőművészek jelentkezését várom.” Tehát nem zárkozom el tőlük. E mondat végén ott áll a nevem, a címem, a telefonszámom. Akit érdekel, felveheti velem a kapcsolatot. Ha pedig nem olvassák a sárga újságot, és nem vesznek részt a magyar egyesületekben rendezett kiállításokon, akkor kizárják magukat a magyar közösségből. Ilyenformán mit tehetnénk érdekükben? Külföldről is számos kérést kaptam. Most például Tóthpál Gyula jelentkezett Pozsonyból. Olvasott egy írást egyesületünkről. Elküldi a Budapesten megrendezett kiállítása anyagát. Természetesen elvállaltam kiállításának rendezését.

– Emlékezetesek a különféle évfordulók alkalmával általad rendezett kiállítások, amelyeket csoportosítva jubileumi kiállítások néven tartasz nyilván.

– Megrendeztem 1996. augusztus 30-án Nyolcszázötven éves Szentendre című kiállításunkat a stockholmi Magyar Házban. Takács Gábor, az EMKES szentendrei vezetőségi tagja, a város évfordulójának alkalmából a helyi képzőművészek munkáiból válogatott anyagot. Mintegy húsz képerket nélküli munkát hoztam magammal. Többek között: Molnár Bertalan két munkáját, Bereznai Péter, Hegyi György, Hencze Tamás, Ilosvay Varga István, Gubis Mihály, Gavrilovits Sándor, Aknay János festményeit, grafikáit. Ez alkalommal, mert szükség volt rá, megtanultam keretezni. Két héttel ezelőtt a kiállítás előtt fejeződött be az a tíz napig tartó táborozás, amit a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének támogatásával szerveztem és amelyen Bihari Szabolcs, a SMOSZ elnöke is részt vett. Az egyik nagybányai részvevő, Dudás György festőművész, így emlékezett meg erről a Nagybányai Új Szóban megjelent írásában: „Tíz felejthetetlen napot töltöttem hetedmagammal Tångagárdén. Nagy tó partján hatalmas fűzek, nyárfák, a hely magas fekvéséből adódóan, fenyesektől övezetten, maroshévízi születésű lévén, gyermekkorom emlékeit felidéző, nosztalgikus táj. Amolyan igazi alkotásra ingerlő, ecsetet követelő. Alkotótábor volt ez a tíz nap! Köszönhető annak a lelkes Tamás Györgynek, aki Kolozsvárról telepedett át, alig egy évtizeddel ezelőtt ... Alkotótábor részvevői név szerint: Botár László (Csíkszereda), Zsigmond Attila (Marosvásárhely), Veress Pál (Kolozsvár), Petkes József (Szatmárnémetiből Nyíregyházára áttelepült), Madarassy György (Nagybányáról Nyíregyházára

áttelepült), Pavluk Gábor (Nagybányáról Németországba települt) valamint jómagam, aki 1958-ban jöttem Nagybányára és azóta is itt élek és alkotok.” Valóban kellemes együttlét volt, amit Fábián Misi önkéntes szakácssága tett még inkább élvezetessé és vidámmá. Sikerült egy óriási harcsát kifognia a tóból, amiből fejedelmi vacsorát készített mindnyájunk nagy meglepedettségére. A résztvevők az itt alkotott munkáikból kettőt felajánlottak a SMOSZ-nak, a képeket és egy szobrász munkát átadtam a Szövetségnek. További sorsukról nem tudok, be kellett volna keretezni őket és felhasználni a Magyar Ház díszítésére vagy más mó-

Alkotótáborozás Tångagärdent, 1996 nyarán

valamennyiünk otthagya a vendéglátásért.... Annyit még hozzáteszek: akik részt vettek az alkotótáborban, tagjai lettek a Stockholmban működő Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesületnek. Hírünk a világban, úgy vélem, ezáltal is gyarapodott” Petkes Józsefhez hasonlóan mások is azt remélik, hogy lesz folytatása ennek a fontos kezdeményezésnek.

A jubileumi kiállításaim sorában kiemelkedő helyet foglal el az 1995. április 10-én Solnában a Nagybányai Képzőművészeti kiállítás. Négy jelenleg Nagybányán élő képzőművész munkáit állítottam ki. Ugyanazon év szeptember 23-án Stockholmban, a brommai Magyar Házban, majd 1996. október 26-án Ljungbyben és november 18-án Uppsalában megrendeztem a Száz éves a Nagybányai Festőtelep című kiállítás, ahol a régiek közül Balla Béla, Boldizsár István, Czóbel Géza, Deák Nándor, Ferenczy Béni, Pirk János, Pittner Olivér, T. Rátz Péter, Szolnay Sándor, Szervátiusz Jenő, Teleki Ralph, Vida Géza, a kortárs művészek közül pedig Bitay Zoltán, Dudás Gyula, Kovács Bertalan, Krupiczner Antal, Sütő Petre Rozália, Szántó András, Tóth István munkáit mutattam be. Alapossabban foglalkoztam a nagybányai festőkkel, elolvastam majd minden erről írott könyvet.

don a közönség elé vinni a sikeres nyári táborozás emlékeként. Petkes Józsefnek a *Kelet Magyarországon* megjelent interjújából tudjuk, hogy „...ismerkedtünk a környezettel, belátogattunk a tábortól hetven kilométerre levő Göteborgba, és természetesen dolgoztunk. Két ott született művét

Takács Gábort hívtam Szentendréről, hogy megnyissa a stockholmi kiállítást. Előadásának témája Nagybánya és Szentendre kapcsolata volt. A trianoni döntés után ugyanis többen elhagyták Erdélyt, és Szentendrén állapodtak meg. Megrendezhettem ezt a kiállítást, mert huszonhét régi, az egykori nagybányai festőiskola tagjaitól, valamint néhány ma is ott élő művésztől van már munkám. Bitay Zoltán, Dudás Gyula, Kovács Bertalan, Kozma István és Szántó András képei. Most kellett a nagybányaiak Európa-szerte megünnepelt évfordulóját itt Stockholmban is ünneppé emelnem, mert tudom, hogy a kétszázadik évfordulóján ezt már nem tehetem. Dudás Gyulának köszönhetem, hogy megismerhettem a mai nagybányai művészeket. Dudás Gyula munkáit számos kiállításon bemutatam. Nagy Oszkárt tartja követendő mesterének. Gyönyörű tájképeket fest.

Dudás Gyula 1929. május 24-én született Erdélyben a Hargita megyei Maroshévízen. A nagyenyedi Bethlen Gábor Tanítóképzőben szerzett tanítói diplomát 1949-ben. 1951-től 1958-ig Mohy Sándor növendékeként tanult a Kolozsvári Ioan Andreescu Képzőművészeti Főiskolán, miután nyugdíjazásáig a nagybányai Képzőművészeti Líceum tanára. Számos csoportos kiállítás, nemzetközi festőtábor részvevője. Egyéni kiállításai: 1966 Nagybánya, 1969 Szatmárnémeti, 1970 Nagyvárad, 1976 Nagybánya, 1980 Marosvásárhely, 1989 Nagybánya, 1991 Szatmárnémeti, 1992 Nagybánya. Számos munkáját magyarországi, franciaországi, németországi, egyesült államokbeli, izraeli, belgiumi, svédországi gyűjtemények és múzeumok őrzik.

– Jelen van munkáin a hagyományos nagybányai kék, vagy mi által sorolható be e táj jellegzetes festői közé, hiszen azt írja Murádin Jenő, az általad anyagilag is támogatott Nagybánya – A festőtelep művészei című életrajzi lexikonnak is beillő kiskönyvében, hogy Nagy Oszkárt nem „a naturalisztikus látványfestészet érdeklí, hanem a nagybányai neós hagyomány”?

– Miután Nagybányára került kétségtelenül nagyoszkárosak a képei, majdnem minden képe felidézi a nagybányai kék hangulatát, de nem utánozza 1965-ben, Nagybányán elhunyt mesterét. A mi nagybányai festőket bemutató kiállításunkra egy Ferenczy Béni képet is kölcsön kaptam a stockholmi Rotschild Ágnestől, aki még 1944-ben jött ki Svédországba. Úgy jutottam hozzá, hogy fordítót kerestem. Lakcímét és telefonszámát a hivatásos fordítók sorában találtam egy hirdetésben Az egyik katalógusunkba írott szöveg svéd megfelelőjét kértem tőle, s időközben szét-nézhettem az idős hölgy lakásán. Kolozsváron végzett az egykori Mariánumban. Szívesen kölcsönözte a Ferenczy Béni képet a jubileumi kiállításra. Azóta is kitűnő a kapcsolatunk, hiszen mi kolozsváriak összetartunk.

– Magam is úgy tapasztaltam, hogy Svédországban meglepően sok a Kolozsvárról elszármazott. A Budapesten évenként megrendezett Kolozsváriak Találkozója mintájára mi is megrendezhetnénk a svédországi kolozsváriak találkozóit. Talán még az is lehetséges, hogy az egyik ilyen alkalommal kolozsvári képzőművészek munkáit bemutató gyűjteményes kiállításodban is gyönyörködhetünk, hiszen

nemcsak a tulajdonodban, de sokan mások svédországi otthonában, számos kolozsvári művész alkotása található, amelyeket magunkkal hoztak emlékeztetőnek.

– Ennek a kiállításnak nincs akadálya, hiszen Kincses Kolozsvár címmel rendeztem már kiállítást 1997. január 19-én Stockholmban. A készülő kiállításra a kolozsvári Szabadság című napilap már jó előre felhívta az érdeklődők figyelmét. Ács Ferenc, Aranyossy György, Árkossy István, Bakó Hetey Rozália, Bardócz Lajos, Benczédi Sándor, Bene József, Botár Edit, Deák Nádor, Egry László, Cs. Erdős Tibor, Fülöp Antal Andor, Forró Ágnes, Gergely István, Györkös Mányi Albert, Horák József, Horákné Bab Irén, Imecs László, Kádár Tibor, Kocsis Ildikó Emese, Korondi Jenő, Kovács Károly, Lészai Bordy Margit, Macskássy József, Miklóssy Gábor, Mohy Sándor, Nagy Enikő, Pallós Sch. Jutta, Paskucz László, Pongrácz Antónia, Soó Zöld Margit, Gy. Szabó Béla, Szervátiusz Jenő, Szolnay Sándor, Szopos Sándor, Tóth István, Venczel Árpád, Veress Pál egy-egy

munkájának jelenlétére a svéd fővárosban megrendezendő kiállításon. Az eseménynek rangját és szívbe markoló hangulatát ismét Banner Zoltán gondolatai adták: „Az a város, amelyre most ékszereinek csillogásában visszpillantunk – már nem létezik. Még állnak az épületek, még laknak bennük emberek, még filmezhető Mátyás király lovas szobra, még ugyanolyan acélos kékek a márciusi és szeptemberi kolozsvári egek, de az a különös, mélyről felszakadó alkotóerő, amelynek révén évszázadokon fejjel emelkedett ki a többi magyar város közül, s fejt

Kincses Kolozsvár kiállítás

(Tamás György műgyűjtő, Antal István udvarhelyi szenátor, Tamás Gábor zenész)

azonos magasságban tarthatta Európa olyan művészvárosaival, mint például Pádua, Bologna, Prága, Utrecht, Köln és a többiek – az az alkotóerő, amely a Kolozsvári Testvérek: Márton és György 1373-ban öntött Szent György szobrában az első szabadtéri lovas szobrot mintázta meg Európa számára, amely ötvöse, aranyművesei, kőfaragói, kőpírói keze munkájával érdemelte ki a KINCSES előnevet, szóval, ez az alkotóerő mind kisebb lángon ég, s már nem lobog, csupán parázslék. Ezért üdvözlöm, mégis, különös örömmel innen a messzi távolból Tamás György új tárlatának ötletét – s kérem a jelenlevőket osztozzanak velem

ebben az örömben és elismerésben –, mert ebben a válogatásban a még élő mestereken át a fiatalokig, és a legfiatalabbakig éppen azt a folyamatot szemléltetjük, amikor sok évszázados alkotóerő, még Trianon után is, újra nagyot lobban, majd fokozatos visszazorításban hogyan megy át egy olyan izzásba, amely a hamu alatt is megmarad, megmarad örökké, s talán valaha, bármikor, újra magasra csaphat!” Valóban népes, emlékezetes felvonulása volt ez az általam rendre megismert kolozsvári művészeknek.

– *Murádin Jenő erről kissé más megvilágításban írt: „Huszedik századi csoda, hogy ahova nem jut el a kis népek és a szorongatott nemzetiségek panasza, elhal-latszik művészetük üzenete. Kelet-Európa hátrányos régióiban külön „dantei bugyrok” az anyaországról leszakadt kisebbségek tömbjei vagy szórványvidékei. Erdély, Kolozsvár mindenképpen odatartozik. Szellemi kifosztottságunk állapotá-ban – hiszen innen mindig csak elvándoroltak – meg nem becsülhető ajándék, ha valahol, itt-ott még figyelnek reánk” Neked ez a figyelés magától értődő, hiszen magad is kolozsvári vagy, ismerkedésed a város művészeinek körében kellemes foglalkozás, ösztönös hazafigyelés volt.*

– Azt, hogy megismerhettem a kolozsvári képzőművészeket Venczel Árpád-nak köszönhetem. Ma neves restaurátor, tavaly kapott a Román Képzőművészeti Alaptól elismerést munkájáért. Templomokat és régi festményeket restaurál. Különben szobrász. Kolozsváron a Szentegyház utcában lakik. Magam is ott laktam, ahol Árpának volt a műterme, a Mócok útja 4 szám alatt. Édesapám az erdélyi Ref. Püspökség főkönyvelője volt, és sikerült egy régi istállót szereznie Árpának, aki azt átalakította és ott berendezte a műtermét. Ha jött valaki Árpához, mint Pál Lajos Korondról, vagy Macskássy József és mások, ő csak fűtyült, lehívott egy pohár borra. Ott ismerkedtem meg Macskássyval is. Miklóssy Gábort úgy ismer-tem meg, hogy Murádin Jenő ajánlott be hozzá egy látogatásra. Jenő azt mondta, hogy amennyiben Miklóssy Gábor ötpercnyi ott-tartózkodás után nem szól, hogy foglaljak helyet, akkor búcsúzzam el, mert nem vagyok szimpatikus neki. Ellen-ben, ha hellyel kínál, akkor 5-6 órát ott kell, hogy maradjak. Reggel 10-től este 18-óráig voltam a vendége. Két akt festményét, amiket Budapesten vettem, vit-tem magammal, hogy írja alá. Szó nélkül aláírta, nem kérdezte, hogy kitől vettem a festményeket, csak megjegyezte, hogy sokat elloptak tőle, kihasználták azt, hogy nyomorék volt. Venczel Árpád munkáit, szobrait, a Kolozsvári emlékek és *a Kajántói katolikus templom* című grafikáit több kiállításon is bemutattam. Kós Károlyról, Debreceni Lászlóról, Misztótfalusi Kis Miklósról, Bethlen Gáborról készült bronz domborművei is kedveltek. Nála talákoztam Sarkady Antallal, aki jelenleg Sopronban él, kiállításokat rendez és Venczel Árpádot tartja mesterének. Egy grafikája és egy nagyobb méretű fából készült szobra van nálam Kós Károly-ról. Cs. Erdős Tibort ugyancsak Venczel Árpád közvetítésével ismertem meg. Több általam rendezett kiállításon szerepelt már. Tőle hat-hét tűzzománc munkát gyűjtöttem, megvettem néhány festményét. Sokszorosított munkái, mint

például *A kolozsvári Farkas utcai református templom*, a *Barátok temploma*, a *Minorita templom*, a *Mátyás király szülőháza* közismertek. Vásároltam belőlük vagy háromszázötven darabot. Svédországban számos lakásban láthatóak és kedveltek munkái. Bekereteztem és sorozatonként adtam el munkáit. Láthattál magad is ilyen sorozatokat például Fábíán Misinél. Tele van Cs. Erdős Tibor kolozsvári képeivel a lakása. Fiatalkori barátom Imecs László, aki grafikát végzett Kolozsváron, de most festéssel foglalkozik, szabadonfutó művész. Tetszetős tájképeket fest. Tőle is van három olajfestményem. Ugyancsak kolozsvári a nyugdíjas korú Veress Pál (elhunyt 2002-ben). 1952-ben végzett a Képzőművészeti Intézetben, amelynek nyugdíjazásig tanára volt. Őt is meg szoktam látogatni fellegvári műtermében. Nagyon szép városképeket és tájképeket fest. Kérésre megfestette a régi kolozsvári Fő teret. Balázs Péternél is jártam vagy kétszer Bazsó Zsiga újságíróval. A Főtéren, az Ursus söröző fölött lakik. Nagyon kedvesen fogadott, de nem vásárolhattam tőle, mert egyet sem adott el képeiből. A jubileumi kiállítások sorát folytatva 1998-ban, amikor Stockholm Európa fővárosa volt, a Magyar Nagykövetség segítségével, a meghívott magyarországi előadóművészek nagysikerű kulturális rendezvényét kiegészítve, a nagykövetség épületével szembeni Berwaldhallenben rendeztem magyar festőművészeket bemutató kiállítást. Ezerkét száz nézőt számláltunk akkor, éppen ennyi jegyet váltottak a rendezvényre.

Az egyesület jubileumi kiállításának nevezhetjük 50. kiállításunkat, amelyet Magyar Képzőművészeti Kiállítás címmel 1998. augusztus 9-én rendeztünk a Magyar Házban. Ekkor írta Banner Zoltán a kiállítás meghívó-katalógusában a következő biztatásnak is beillő méltatást: „Majdnem évszázados beidegződést szeretne oldani immár ötvenedszer, a stockholmi bejegyzésű Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesület jubileumi tárlata. Azt a beidegződést, amelyet Trianon oltott a művészeti irodalomba és köztudatba, hogy tudniillik annyiféle magyar művészet van, ahány országban magyar művészek alkotnak. S noha valóban őriz e század erdélyi, felvidéki, amerikai, vajdasági stb. művészete olyan helyi zamatokat, műformákat, hangsúlyokat, mint amilyenek anyanyelvünkben is megfigyelhetők az eltagolódások nyomán -, de amiként egyetlen magyar irodalmi nyelv létezik, ugyanúgy egységes maradt a magyar művészet is. Egységes, s egységben végtelenül gazdag, rugalmas, sokárnyalatú. Ennek a művészettörténeti ténynek a bizonyítására született a mi Egyesületünk is, s Tamás György fáradhatatlan munkásságának eredményeképpen immár ötvenedszer pillanthatunk bele a stockholmi magyar művészeti gyűjtemény kaleidoszkópjába. Ünnepünk annál bensőségesebb lesz, minél többen keressük saját arcunkat a sors 'kistükörben'”. Az eseményt a Lencse Tibor Baráti Társaság elnöke, Mihály Ferenc is emlékezetesnek ítélte, és beszámolt róla a stockholmi Magyar Ház Híradójában: „A nyári szünet után a Lencse Tibor Baráti Társaság első összejövetelét augusztus 9-én, az Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesület – Stockholm (EMKES) által rendezett kiállítással

egybekötve tartotta. Még ugyan javában tartott a nyári szabadságok ideje, mégis közel harmincan gyűltünk össze, hogy megnézzük a kiállítást és közösen töltsük el ezt a vasárnap délutánt. A mostani volt az EMKES 50. jubileumi kiállítása. Tamás György elnök eddig még be nem mutatott képeket hozott el a Magyar Házba. A gyűjtemény megtekintése valóban maradandó élmény volt. Mindenki számára. A kiállítást Tamás Marika Banner Zoltán kolozsvári művészettörténész szavaival nyitotta meg.” Október 10-én Kristianstadban megismételtük ezt a jubileumi kiállítást. A nagybányai Új Szó beszámolójának értékelése kiemeli, hogy a kiállításon hírneves magyar művészek munkáit csodálhatták meg a látogatók: „Szinte hihetetlenül széles skáláját fogja át az erdélyi, felvidéki, amerikai, vajdasági, kárpátaljai stb. – végtelenül gazdag, sokárnyalatú, mégis egységes – magyar képzőművészetnek a kristianstadi kiállítás. Olyan nevek fémjelzik, mint a Rómában elhunyt Amerigo Tot, a Párizsban meghalt Victor Vasarely (Vásárhelyi Győző), a Kolozsváron élő Mohy Sándor, aki a legidősebb magyar festő (96 éves), valamint a szép magyar könyv illusztrátorai, a budapesti Reich Károly és Würtz Ádám. ...A XX. század magyar művészetnek olyan „terebélyes fája” ez a kiállítás, melynek minden ága más és más országban virágzik: követendő példaként állhatna úgy az anyaország, mint a többi magyarlakta régió kulturális szervezői előtt.” Ugyancsak ünnepi alkalommal, 2000. március 15-én került sor a stockholmi Magyar Házban egy újabb emlékezetes Magyar Képzőművészeti Kiállításra, három héttel később pedig Millenniumi Kiállítást nyitottunk ugyanott.

A stockholmi Galerian kiállításán, 1994. május

minden alkotásról a lehető legtöbb jellemzőt szakszerűen fel kell tüntetni. Ezt is megtanultad?

–Irigyelnek és sajnálnak. Egyesek gazdag műgyűjtőnek, mások elszegényedő kedvtelőnek tartanak. Egyfelől gyorsan megvagynosodottnak, másfelől a közszolgálat meg-szállottjának. Mi az igazság ezekből a feltételezések közül? Összeszámláltad, összeírtad, leltároztad a birtokodban lévő műveket? Ezt sem lehet akár-hogyan, hiszen egy ilyen felsorolásban,

– Most azon dolgozom, hogy megfelelő módon, számítógépes rendszerben, alkotók szerint tároljam a képeket és aprólékosan feltüntessem az alkotók és az alkotások megfelelő adatait. Szólnom kell a különféle kellemetlenségekről is. Először olyan simán mentek a képzőművészekkel kapcsolatos dolgaim, hogy Banner Zoli is, aki évtizedek óta körükben forgolódik, csodálkozott, hogy senkivel semmi bajom. Merthogy az ő világuk a megszokottól eltérő, teljesen más világ. Ha lehet annak mondani, az első összetűzésem akkor volt, amikor az egyik kiállításon az egyik művész megszólított, hogy miért tettem az ő képét egy kommunista képe mellé. Bannernek ezt is elmondtam, és azzal „vigasztalt”, hogy ez csak a kezdet. Igaza volt. Egy másik kiállítás végén, a jelenlévő, különben jó barát kolozsvári művész távozása után, az addig ismert áron sikerült eladnom néhány munkáját. Aztán kissé ködös levélben felszólított, hogy drágábban adjam munkáit, mert ezek ára most van feljövőben. Nem esett jól kételkedése. Összesomagoltam a képeit és legközelebbi látogatásakor átadtam neki, nem foglalkozom eladásukkal. Egy másik művész, aki nekem sokat segített, amit én mindenben viszonztam, és könyve kiadásában is segítettem, amikor egy másik könyv terjesztéséhez kértem segítségét, annyit nem tett meg, hogy a lakása közelében lévő megadott címre elmenjen és megkeressen egy megadott személyt. Egykori iskolatársamat felkerestem Pesten, jóba voltunk, azt írta nekem, hogy testvérenek tekint. Pesten nélkülözniük kellett. Elhoztam néhány munkáját, úgy segítettem rajta, hogy eladtam őket. 1991 karácsonyán háromszázezer forintnyi valutát küldtem neki. Feleségétől tudom, hogy ha nem küldöm a pénzt, fájuk sem lett volna azon a télen. A következő ősszel levélben kértem tőle stockholmi vásárlóm számára egy sorozatot. Visszaírta, hogy előbb számoljak el addigi munkáival. Nekem megvan előző levele, amiben megköszöni, hogy eladtam a munkáit és elszámoltam az anyagiakkal. Nagyon csúnya, indulatos levelet írtam neki. Egy másik, ugyancsak jó barátomat arra kértem, hogy fessen nekem bivalyokat. Láttam valakinél egy ilyen bivalyos, kalotaszegi falut ábrázoló képet. Őseim Mэрábol származnak. 1806-tól Mэрában vannak eltemetve üknagyapám, dédnagyapám és nagyapám. Mindhárman kántortanítók voltak. Dr. László H. Ferenc kolozsvári zenetudós nemrég közölt tanulmányt a *Magyar Zene* című folyóiratban a *Kalotadamosi korálkönyvről*, amely Tamás Dániel kántor munkája 1838-ból. Almási István zenekutató egyházzsenénk története szempontjából különleges jelentőségűnek tartja ezt a kéziratos könyvet. Keletkezése egy évtizeddel előzte meg az első nyomtatott korálkönyvet, a Szotyori Nagy Károly 1848-ban napvilágot látott Énekhangzatos könyvét, mely háromnegyed évszázadon át lehetett használatban. Tamás Dániel dédnagyapám volt. Az ő nevét örökölte a nagyobbik fiam. Mindig büszke voltam őseimre. Habár Kolozsváron születtem, szűkebb hazámnak Kalotaszeget tartom. Gyerekkoromban minden vakációmát nagyszüleimnél Mэрában töltöttem. A családi sírhelyeket a mérái temetőben az öcsémmel közösen rendeztük. Tehát nagyon szerettem volna egy igazi mérái hangulatú

képet. Szóban forgó barátom festett is egy képet, amit azzal adtam vissza, hogy bivalyokra gondoltam, nem hangyász-sünökre. Megsértődött és barátaim előtt kijelentette, hogy a svédországi magyarok szégyene vagyok. Persze megkapta a magáét még attól a jelenlévőtől is, aki a kolozsvári újságban rólam írtakból ismert. Végül 1996-ban bocsánatot kért tőlem. És azóta nagyon jó barátságban vagyunk. Egyszer Budapesten elmentem egy másik festő kiállítására, amit Banner Zoli nyitott meg a Mednyánszky kiállító teremben. A művész képeit magam is többször kiállítottam Svédországban, és igen jó kapcsolat alakult ki közöttünk. No, akkor ott a kiállításon nagyon hidegen fogadott és el akart menni köszönés nélkül. Azóta én sem foglalkozom munkáival.

– Úgy látszik Bannernek igaza volt, de nem kell ahhoz művésznek vagy műgyűjtőnek lenni, hogy ne tudjuk legyőzni indulatosságunkat. Apró félreértéseken sok baráti kapcsolat megszakadt, sőt ellentétébe csapott át. Neveket soroltál, amelyeket én elhagytam még akkor is, ha egyik másik esetben sikerült bocsánatkéréssel pontot tennetek a dolgok végére. De hiszem, hogy az esetek tanulsága megmaradt benned is, és minden ilyen történés után emberibben alakítod a közösségekre is kiható kapcsolataidat.

– Következtetésem az, hogy képzőművész ne rendezzen kiállítást, hagyja ezt másra. Különbön minden képzőművész azt hiszi magáról, hogy ő a legjobb. Rengeteg olyan művész nevével tudnám sorolni, akik egymással szemben ugyan barátságot mutatnak, de egymás háta mögött ócsárolják egymást. De én soha nem adtam tovább rosszvéleményeiket. Mindenkit meghallgatok, de senki pártján nem állok. Sokat változtam magam is az elmúlt tíz esztendőben. Az elején nem volt türelmem kivárni, alapos körültekintéssel intézni ügyeinket. Nyolcvan százalékban a magam feje után mentem, tapasztalataimmal kerülhettem a rendes kerékvágásba. Most már látom, hogy idegességem tudatlanságomból fakadt, amit palástolni próbáltam. Volt, amikor ezt lehetett, és volt, amikor ez nem sikerült. Hiszen, amikor neki kezdtem a gyűjtésnek azt sem tudtam, hogy mi a különbség az akvarell és a pasztell, az olajfestmény és a tempera között. Nem tudtam, hogy mi tartozik a grafikák nagy családjába. Fájt, amikor valaki kijavított. Negyvenöt évesen egy másik mesterséget tanultam. Ha odatennék egy képzőművészt, hogy a toronydaru 189 alkatrészét elsorolja, amit még ma is hibátlanul tudok, bizonyára egyet sem tudna megnevezni. Mit tudnék jobban tenni? Ha visszagondolok, alázattal viseltetem a képzőművészek iránt. Tíz év távlatából látom, hogy az elején nem volt véleményem, nem mertem megmondani mit gondolok. Rendszeresen olvasom a különféle lapokban megjelenő képzőművészeti kritikákat. Főként a kolozsvári helyi lapokat, amelyeket nevelőanyám rendszeresen megküld nekem. Jár nekem a svéd képzőművészeti életet bemutató folyóirat is. Beszereztem majdnem minden az erdélyi képzőművészekről szóló könyvet. Most tapasztalataim alapján véleményt alkothatok emberről, munkáról. A művészetek szakmai,

technikai, esztétikai elemzésébe nem bocsátkozom. Kiállításaimat sem iskolák és irányzatok szerinti válogatással rendezem. Az a hivatásom, hogy a magyar képzőművészeti munkákat a közönség elé vigyem. Közvetítem a vásárlók szándékát is. Rengeteg példát sorolhatnék erről. Például Damó István egyik exlibrisét látva, megkérdezte egy látogató, hol lehet ilyet szerezni. Megadtam a művész címét. Így kerültek az Egyesült Államokba is a Damó István exlibrisei, Sándor Péterhez. Az a tapasztalatom, hogy akit érdekelnek a képek, azok érdeklődnek. Dr. Sebestyén Gábor orvosnak, aki tordai illetőségű, a Berwaldhallenben tartott kiállítás alkalmával megtetszett egy, a kolozsvári Mátyás szoborról készült festmény. Kiállítás után eljött hozzám és megvásárolta. Több képet vásárolt egyesületünk titkára Döry Hugó. A lakása neki is tele van képekkel. Budapesten született, de az általa gyűjtött képek nagy része erdélyi vonatkozású. De a fiainak is vásárolt kolozsvári városi tájat ábrázoló sorozatokat. Amikor valahonnan képekkel megrakodva hazaérkezem ő az első, aki megnézi szerzeményeimet és válogat közülük. Kristianstadban a kolozsvári Újvári Öcsi Imecs Laci két képét vásárolta meg. A magyar képzőművészek munkáit magyarok veszik meg Svédországban. És általában alacsonyabb áron jutnak hozzá, mintha Magyarországon vagy Erdélyben vásárolnának. Akiket érdekeltek a képzőművészeti munkák, tevékenységem kezdetén vásároltak, nyolc év alatt telítődött ez a piac. Ma már nagyon kevesen vásárolnak képet. Visszatérők azok, akik valamilyen alkalmakra vásárolnak tőlem képet. Például Fábian Mihály testvére születésnapjára indulóban telefonált, hogy ha van még egy Aranyossy sorozatom, akkor ő azt megvenné. Kétféle vevői kör létezik. Azok, akik szülőhelyüket ábrázoló képeket vásárolnak és azok, akiket az érdekel, hogy lakásukat hangulatos képekkel díszítsék. Különbösen most már nem is szándékozom képeladással, közvetítéssel foglalkozni.

– *Úgy gondolná az ember, hogy a kiállítások kiadásait, az egyesület költségeit az ilyen eladásokból adódó hasznokból egyenlíted ki? Ha újabb alkotásokat hoznál, újabb művészek munkáit mutatnád be, talán újra fellendülhetne az érdeklődés a képek iránt. Mintegy nyolcszáz darabból áll jelenleg a gyűjteményed, szándékodban van elérni az ezres nagyságrendet?*

– Nem hiszem, hogy többnyire mások is bekapcsolódnának a vásárlásba. Gyűjteményem gyarapításában pedig nincs számszerű célkitűzésem. Gyűjtésemnek nincs, nem is lehet ilyen célja. Héjja Péter stockholmi művész, Amerigo Totnál is tanult. Ő mondta nekem egyszer, hogy a magyar cigány festők munkáit gyűjtsem. A Duna televízióban láttam egy cigányfestő kiállításáról híradást. Elkértem a címét a Duna TV-től, írtam neki, és remélem, általa kapcsolatba kerülhetek több cigány származású magyar művésszel.

– *Hogyan került hozzád Amerigo Tot egyik munkája?*

– 1990-ben az újpesti lakótelepen béreltünk egy lakást ott-tartózkodásunk idejére. Az egyik este lementem egy üveg borért. Zuhogott az eső. A földszinten egy képkeretezőnek volt üzlete. Már akkor érdekelték a képkeretek, bementem a mesterhez, bemutatkoztam. Elbeszélgettünk. Végül megvételre ajánlott egy a tulajdonába került grafikai gyűjteményt. Megnéztem, végiglapoztam a hatalmas rajzartót. Az alkotók neve nekem semmit nem mondott, mert akkor még csak néhány erdélyi művész nevét ismertem. De nagyon tetszetek a munkák és azt gondoltam, hogy jó volna a magyarországi képzőművészeket is megismerni. Két napja tartózkodtunk Budapesten. Összeszedtem minden pénzünk és egy stockholmi barátom rokonaitól kölcsönt kértem, hogy kifizethessem a gyűjteményt. A feleségem is neheztelt rám ezért, de úgy éreztem, nem tehetek másként. Itthon kezdtem kislabilizálni a művek szerzőinek aláírásait. Amikor Bardócz Lajos itt járt Stockholmban, neki is megmutattam a grafikákat. Nézegette, egyszer csak felkiáltott: – Neked három Szász Endre munkád van? Nagy tisztelője a művésznek, rögtön felismerte munkáit. Én nem tudtam kiolvasni a művészek aláírását, a munkák értékét még hozzávetőlegesen sem ismertem. Volt a tartóban öt Borsos Miklós, egy Barcsay Jenő, egy Amerigo Tot, Korusz József, Weisz Zsuzsa, Badaconyi, három Szász Endre és más munkák. Később sem bántam meg, hogy megvettem a gyűjteményt. Eladtam egy Borsos Miklós munkát, amelyek árából visszajött nekem az egész gyűjtemény ára. Megmaradt harmincöt munka, többek között Amerigo Tot egyik litográfiája. Rendre bekereteztem ezeket és alkalomadtán kiállítottam, hogy gyönyörködjenek bennük az érdeklődők. A keretezést is tanulni kell. Vettem egy könyvet Kolozsváron, amelynek éppen ez a témája. Ezen kívül pedig elolvastam minden hasznos tudást közvetítő folyóirat és képes újság idevágó útmutatásait. Innen tudom, hogy például a képkeret színét általában a képen uralkodó szín adja vagy ahhoz kell egyeztetni. Meg lehet ezt is tanulni. A grafikákhoz a vékony fekete keret illik. Itt Stockholmban van egy üzlet, ahonnan a keretezéshez szükséges anyagokat vásárolok. Méretre vágott keretanyagot vásárolok és magam állítom össze otthon a képnek megfelelően. Németországban vettem egy olyan szalagot, amivel a kép négy sarkát összefogom, aztán összeragasztom, szóval gyakorlottan végzem ezt a munkát is.

– *Van műgyűjtő példakép? Olyan, aki céltudatosan meghatározott céllal és nagy pénzekkel, évekig kitaratóan gyarapította rendkívüli értékűvé gyűjteményét?*

– Nincs példaképem. Megmondom miért. Mert szerintem én nem azért gyűjtök, hogy eldugjam, a magam élvezetére felhalmozzam a különféle művészi alkotásokat, hanem azért, hogy megmutassam a magyar művészek munkáit az érdeklődőknek. A nagynevű gyűjtők általában hatalmas pénzüsszeggel rendelkeztek, hatalmas lakással, kastéllyal, ahová gyűjtötték, ahol elhelyezték a számukra tetszetős műveket. Engem nem az vezérel, hogy mondjuk egy Miklóssy kép húsz esztendő múlva milyen értékű lesz. Szabó Dezsővel vallom: „Minden magyar felelős minden magyarért.”

Amikor a Dalnoki Miklós József képeit özvegye a különböző magyarországi múzeumoknak ajándékozta, amit én intéztem, felvettem a kapcsolatot többek között a szolnoki Damjanich múzeummal is. Tárgyalásban állok velük, hogy nyissanak egy „erdélyi szobát”, ahol mintegy ötven kép elfér. Biztos vagyok benne, hogy amikor erre lehetőség nyílik, felszólításomra a legkülönbözőbb erdélyi festők ajándéka megtölti majd azt a szobát.

– *Szólj az egyesület jövőjéről, terveidről?*

– A jövőről, arról, hogy mit szeretnék az elkövetkezőkben véghezvinni, a következőket szeretném elmondani. Szeretnék Macskássy József emlékkiállítás rendezni. Abból az alkalomból, hogy öt éve eltávozott közülünk. Ő volt, akinek a képeivel elkezdtem a gyűjtést. Egyelőre tizenhét nálam lévő munkáját mutathatom be.

– *Egyesületed nemsokára tíz éves. Jó alkalom ez is arra, hogy magadat nem előtérbe állítva mutasd be a magyar képzőművészek északi támogatottságot élvező csoportját.*

– A Palotai Mária alapította Idősek Klubja is megkért, hogy rendezek náluk

kiállítást. 2002. október 17-én ez a kiállítás alkalmat adott arra, hogy ünnepélyes Fadrusz-napot is tartsunk. Műveinek méltatója Palotai Mária volt. Ez alkalommal mutattam be Sarkady Antal *In memoriam Fadrusz János* című művét. Ugyancsak most került kiállításra a szobrász *Kalotaszegi apostol* című faszobra, amelyet Kós Károly emlékére készített. Előtte vagy utána örmény és örményszármazású festők kiállítását tervezem Szentendrén. A kiállítás anyagát folyamatosan gyűjtöm. Eddig mintegy nyolc művész munkáit vittem és helyeztem biztonságba Szentendrén. Takács Gábor segítségével és a bemutatón elhangzott megnyitó beszédével tervezett kiállításra a helyi Művelődési Ház kiállítótermében kerül sor. Támogatja igyekezetemet a magyarországi örmény közösség is. Kolozsváron ismertem meg Varduca Azaduhi örményszármazású akvarellistát. Kisfaludy Lajos, egyesületünk pénztárosa otthon járt Kolozsváron. Visszafelé egy utazófülkében utazott a Bécsbe igyekvő festőművésznővel. Felvettem vele a kapcsolatot és nemcsak a Kolozsváron élő magyar-örmény képzőművészek munkáiból gyűjtött, hanem az Erdélyben élő

Palotai Mária az Idősek Klubjában

– A bemutatón elhangzott megnyitó beszédével tervezett kiállításra a helyi Művelődési Ház kiállítótermében kerül sor. Támogatja igyekezetemet a magyarországi örmény közösség is. Kolozsváron ismertem meg Varduca Azaduhi örményszármazású akvarellistát. Kisfaludy Lajos, egyesületünk pénztárosa otthon járt Kolozsváron. Visszafelé egy utazófülkében utazott a Bécsbe igyekvő festőművésznővel. Felvettem vele a kapcsolatot és nemcsak a Kolozsváron élő magyar-örmény képzőművészek munkáiból gyűjtött, hanem az Erdélyben élő

örmény származású művészeket is felkérte a részvételre. Eddig mintegy húsz alkotó jelentkezett nála. Jakobovits Miklós, Stein Anna és mások művei sorakoznak fel ezen a rendezvényen. Ezt az anyagot elhozom ide és Uppsalában is bemutatom. Svédországban háromezer-ötszáz örmény él, bizonyára felkelti majd érdeklődésüket ez a rendezvény. Meghívom majd Varduca Azaduhi művésznőt is, nemcsak azért, mert munkái jelen lesznek a kiállításon, hanem mert örmény nyelvű előadása ugyancsak ritkaság lesz itt Svédországban. Mágneses lemezen már átadta nekem az örmény életről, az örmény kereszténységről szóló szövegeit.

– Az ilyen sokágú bemutatkozást kiegészíthetné egyesületed az erdélyi örmény-magyar alkotók szerepeltetésével, meghívásával. Az erdélyi magyar festészet kutatójára Murádin Jenőre, a nyelvjavító Murádin László, a költő Lászlóffy Aladár-ra, Lászlóffy Csabára, a zeneszerző Lászlóffy Zsoltra s sok más örmény műveltséget hordozó örömteremtő személyiségre gondolok.

– Az ilyen és az ehhez hasonló rendezvények többnyire a magam és az egyesület vezetőségének valamint tagjainak személyes kapcsolatainak múlik. Mondok néhány példát. Lészai Bordy Margittal például úgy kerültem kapcsolatba, hogy férjével, Mikivel együtt nőtem fel, együtt gyerekeskedtünk. Szemben laktunk a kolozsvári Kemény Zsigmond utcában. Margitka keresztfiam rajztanárnője volt a Báthory gimnáziumban. Két-három munkája van nálam, amelyeket csoportkiállításokon bemutattam. Forró Ágnes is általa ismertem meg. Tagja egyesületünknek. Felkeresett Kolozsváron és két munkáját adta, amelyekkel csoportkiállításokon szerepel. Fuhrmann Károlytól van egy munkám. Murádin Jenőtől vettem egy nagyméretű Fülöp Antal Andor csendéletet sárga napraforgókkal, de nem nagyon tetszett, így aztán túladtam rajta. Gy. Szabó Bélától sok képem van, főleg az 1960 előtt készült munkák. Starmüller Gézával, Starmüller Katival és ifj. Starmüller Gézával nagyon jó kapcsolatban voltam. Cs. Erdős Tibor műtermében ismerkedtünk meg. Mindenijüktől van munkám. Érdekes ritkaságomnak tartom Kós Károly, 1923-ban, a budapesti állatkert tervezett oszlopainak aláírt rajzát. Szamosújváron, Balla Tibortól vettem ezt a rajzot. Ugyanakkor és ugyanott vásároltam Debreceni László két munkáját is a húszas évekből. Lőrinc Leheltől, aki különben szobrász, két akvarellem van. Őt Starmüller Géza által ismertem meg. Mottlék – apa és fiú – váradiak. Váradon egy román képzőművésztől vettem az apa vizsgamunkáját, a fiától pedig egy nagyon szép csendéletet vásároltam Debrecenben. Pál Lajost úgy szerepeltettem, hogy kölcsön kértem egy ismerősömtől az egyik munkáját. Udvarhelyen kérte egyik közös ismerősünket, hogy közvetítse köszönetét és meghívását, hogy ha Korondon járok, nézzek be hozzá. Soó Zöld Margit is többször szerepelt kiállításaimon, jártam a műtermében is, ahova Aranyossy György közvetítésével jutottam, aztán megszakadt a vele való kapcsolatom. Mayer Zsombori Erzsébetről az öcsémtől és öcsém volt feleségétől hallottam. Selyemre fest, ez érdekes, gondoltam. Egyszer Fábían Misinél jártam és egy rézkarcért elcseréltem Zsombori

Erzsébet egy munkájára. Ő maga is járt itt Svédországban, leveleztünk, de találkozásunk elmaradt, az akkor ígért képei elkelték a Tångagardei táborban, amikor a stockholmi Magyar Ökumenikus Önképzőkör vendége volt. Selyemre festett, dekoratív akvarellét szerepeltettem néhány kiállításon. Essig Kacsó Klárát Kolozsváron Székely Géza festőművész és rajztanár segítségével ismertem meg, kaptam is tőle két képet. Zsobokon rendezett nyári táborának szervezésében, beajánlva néhány magyarországi és egy dániai festőművészt, magam is segítettem. Essig József pedig egyesületünk vezetőségi tagja. Táborozási tapasztalatainkat kicserélve a jövőben is hasznosan tevékenykedhetünk az ilyen együttlétek szervezésében Erdélyben és itt Svédországban egyaránt. Kocsis Emese Ildikó ugyancsak kolozsvári, a Brassai Sámuel Líceum fiatal rajztanára. Édesapja az öcsém volt tanára, innen ismeretségünk. Műveivel szerepelt a Kincses Kolozsvár című stockholmi kiállításon. Novák Ildikó ugyancsak kolozsvári képzőművész. Ikonokat fest üvegre. Egy utcában nőttünk fel. Édesapja, akit nagyon jól ismertem Novák Sanyi bácsi híres pincér volt a Continental vendéglőben. Palkó Ernő is adott munkáiból. Pallos Juttának írtam egyszer Németországba, valakitől megkaptam a címét. Megírtam, hogy mivel foglalkozom, küldtem kiállítási katalógusainkból. Hat grafikai munkát küldött. Pirk László, a nagybányai Pirk János fia, akik a trianoni döntés után telepedett meg Szentendrén, és felesége Rényi Krisztina is adtak munkáikból. Sajnos, az utóbbi időben több képzőművész barátom eltávozott közülünk: így például Benczédi Sándor, Incze János Dés, Miklóssy Gábor, Veress Pál, Zsigmond Attila. Az elhunytak közé tartozik Kovács Károly kolozsvári festő és grafikus, több munkája szerepelt svédországi csoportos kiállításokon. Grafikai sorozataiból, rézkarcaiból ajándékozott szép számmal nekem. Számos portrét rajzolt híres zenészekről, ebből is van nálam néhány.

– *Ez a felsorolás is mutatja, hogy az egyesület jövője azokból a személyes kapcsolataidból épülhet tovább, amelyet a sors kegyéből olykor könnyen, máskor sok utánajárással, apránként felépítettél. Milyen tartalékokkal rendelkezel még?*

– Teleki Ralph, az ismert grófi család leszármazottja a húszas évek egyik elismert festője Nagybányán. A trianoni döntés után áttelepült Magyarországra, majd 1956-ban Svédországba menekült. Amikor Murádin Jenő a nagybányai művésztelep százéves évfordulójára összeállította *Nagybánya. A festőtelep művészei* című kislexikont, felhívott engem, hogy érdeklődjön az egykori nagybányai művész svédországi sorsáról. Teleki Ralph adatai közül a születési helyét jelölő Brassót is ki kellett javítania Drassóra. Felütöttem a stockholmi telefonkönyvet és legalább tíz Teleki nevet fedeztem fel benne. Az első, akit találomra felhívtam a néhai Teleki Ralph felesége volt. Meglátogattam otthonában, ahol a festő rengeteg munkáját láttam. 1982-ben bekövetkezett halála előtt az Északi Múzeumban dolgozott. A Százéves a nagybányai festőtelep című kiállításomra a művész 1929-ben festett *Nagybányai piacon* című festményét kaptam kölcsön. A felesége leányával együtt megjelentek azon az emlékezetes kiállításon. Ma is tartom a kapcsolatot a családdal. A festő nagybányai korszakából nem sok munkája maradt, a háborúk,

költözködések, menekülések miatt többnyire elvesztek, lappanghatnak valahol, de számos itt Svédországban készített festmény, rézkarc, alumíniummetszet, litográfia van a család tulajdonában. A művész felesége már nagyon idős aszszony. A lánya kitűnően beszél magyarul, vezetésével húsz svéd tanár járt nemrég Budapesten, hogy a magyar oktatási módszereket tanulmányozzák.

– Az Ághegy szívesen bemutatná a festőművész svédországi munkásságát, mondjuk Egy erdélyi gróf stockholmi képei címmel. Éppen azért alapítottuk ezt az irodalmi és művészeti lapfolyamot, hogy az itt élt és a ma itt élő alkotók munkásságával a magyar műveltség tárházát gazdagítsuk. Remélem, számíthatunk segítségére?

Molnos Zoltánnál Udvarhelyen, 1994. okt.
(Molnos Zoltán, Tamás György, Maszelka János)

– Rendre felfedezhetjük és bemutathatjuk mindazokat az alkotókat, akik eddig a svéd közönség előtt lehet, hogy ismertek, de a magyar közvélemény elől rejtve maradtak. Ilyen például Dálnoki Miklós József, akinek Dálnoki Miklós József, akinek hagyatékát véletlenül halála után fedeztem fel itt Stockholmban. 1990-ben, nyolcvankilenc éves korában halt meg. Munkái több alkalommal szerepeltek gyűjteményes kiállításainkon. Özvegye kívánságára közvetítettem a művész azon óhaját, hogy több képe Magyarországra kerüljön. Takács Gábor segítségével a szentendrei Művészet-Malom két képet kapott az adományozótól.

Dálnoki Miklós József festőművész 1901-ben született Somlyóújlakon. Zilahon érettségizett. A háború és román hadifogság után a Budapesti képzőművészeti Főiskolán Réti István tanítványa. Munkássága kapcsolódott a Szentendrén folytatott nagybányai festőiskola hagyományaihoz. A tájfestészetet, a portréművészetet kedvelte. Lengyelországi, olaszországi és párizsi tanulmányai után Finnországban telepedett le 1931-ben. Magyarországon 1940-ben mutatkozott egyéni kiállításon. Hat képpel szerepelt a Velencei Bienálén. 1941-től a Pesti Hírlap tudósítója, a Finnország szerkesztőségi tagja, titkára. 1944-ben megpróbált visszatérni Magyarországra. Stockholmban telepedett le, ahol bekapcsolódhatott a művészeti életbe.

– Véleményem szerint a skandináviai országokban szétszórta élő különféle képzőművészek alkotók munkáinak felkutatása, a múltban és a jelenben itt élő alkotók tevékenységének, ismeretségének feltérképezése hálás, talán a műgyűjtőnek is izgalmas munkát jelent majd az elkövetkező időkben. Előterbe állításuk és fokozatosan történő megismertetésük az otthoniak számára is azért rendkívüli érték, mert Európához tartozásunkat, beilleszkedésünket segíti, híd szerepük szükségét tudatosítja. Képzőművészeink hírneve magyarságunk cégére volt. És ez lehet az elkövetkezőkben is.

Tar Károly

